

FRÅN HEMBYGDSARBETET

Altuna hembygdsförening

Altuna hembygdsförening har under 1979 fortsatt sin verksamhet traditionsenligt. Den årligen återkommande midsommarfesten arrangerades denna gång av Fröslunda rote, som svarade för majstångsresning, dans och lekar samt försäljning av kaffe, saft och hembakt bröd. Midsommaraftonen gynnades av vackert väder och besöktes av över 300 personer. Nya och gamla Altunabor söker sig gärna till hembygdsgården denna dag. F.d. Altunabor träffas och återseendets glädje är stor.

Lika traditionsenligt firades Trefaldighetsaftonen 1979 med att dricka hälsa vid Sörängen med efterföljande diktläsning och kaffestund i hembygdsgården.

Alltsedan 1978 har i samarbete mellan hembygdsföreningen och Vuxenskolans pågått en torpinventering i byden. Hittills har 28 sammanträden hållits. Utförliga protokoll har nedtecknats av cirkelledaren Hans Johansson. Det är föreningens avsikt att efter avslutad kurs sammanställa materialet till en bok.

Sedan 1971 pågår varje år vävkurser i Gamla skolan. Kurserna har samlat i snitt ett 20-tal deltagare. Man har även tagit upp gamla mönster, som på så sätt förs vidare till yngre generationer.

Hembygdsföreningens sykrets har alltsedan 1939 utfört ett förtjänstfullt arbete för hembygdsgårdens prydnad, samt samlat pengar till Gamla skolans reparationsfond. Meningen är att så småningom inrätta ett skolmuseum. Vartannat år anordnar sykretsen auktion och 20 november var det på tur. En större penningssumma kunde efter kvällens slut inräknas till reparationsfonden.

Dessförinnan hölls årsmöte 7 oktober, varvid skedde ombyte på en del poster. Hembygdsföreningens ordförande sedan 23 år Sven Lundqvist hade avböjt återval. Han avtackades varmt för sin gedigna insats. Till ny ordförande valdes Mona von Engeström. Till vice ordförande omvaldes Inger Wallén. Hans Johansson omvaldes till kassör och nyvaldes Siri Lundgren till sekreterare. Övriga styrelseledamöter Elsa Lundqvist och Ragnar Jansson omvaldes. Föreningen har under året 118 betalande medlemmar. Under året har hembygdsgården besökts av både skolklasser och föreningar, vilka förevisats av Ragnar Jansson.

Om ett år kan föreningen se tillbaka på en 50-årig tillvaro. Vid studium av föreningens första protokoll, kan noteras att bland stiftarna fanns föräldrar till flera av dagens ledamöter, vilket ger en god bild av kontinuiteten i Altuna hembygdsförening.

Mona von Engeström
Ordf.

Boglösa hembygdsförening

Vid föreningens årsmöte den 20 april framlade styrelsen en verksamhetsplan för 1979 som i stort sett kunnat hållas. Bl.a. ägnades några lördagar på värkanten åt att inhägna hållristningar. Den stora ristningshällen i Rickeby gjordes därigenom mera lättillgänglig och besökarna behöver inte längre besväras av betesdjur. Även den fina ristningen med en solfigur och djurhjord i betesmarken väster om Boglösa kyrka har inhägnats. Vidare ordnades under våren med parkeringsplatser vid några sevärda ristningar. Genomgångar i stängsel har också snickrats samt har ristningar tvättats och uppmålat. Allt har skett i fullt samförstånd med markägarna.

Byvandringar ordnades också under ett par lördagar i maj. Svallby–Utmyrbyområdet var det som den här gången fick besök, liksom Hävlinge, Kalkkälla och Hässlinge i grannsocknen Lillkyrka. Båda vandringarna samlade drygt 20-talet deltagare och man besökte nedlagda torp och gårdar och gjorde anhalter vid bronsåldersrösen, bautastenar och trefaldighetskällor m m. Ett mindre vanligt inslag var besöket vid ett nyanlagt viltvatten strax intill gränsen mellan Vallby och Boglösa socknar.

Föreningen har under året haft kontakt med hembygdsföreningarna i Äppelbo och Stora Tuna i Dalarna. I det första fallet gällde det en utställning över bygdemålaren John Brandts (1879–1958) produktion. Han var verksam i Äppelbo under första världskriget och senare i södra Uppland. Vår förening kunde härvid bistå med värdefulla personuppgifter och fotografier.

Våra kontakter med Stora Tuna gällde den sägen som berättar, att Stora Tunas sockenfana skall finnas inmurad i en vägg i Boglösa kyrka sedan den fallit i boglösabornas händer. Detta skall ha skett vid en strid, där dalkarlarna nedlagt sina bågar och följaktligen blivit båglösa. Därav skulle sockennamnet Boglösa (Båglösa) härleda sig. Allt enligt uppgift i Svenskt Konversationslexikon av år 1847.

Boglösa hembygdsförening hade givetvis önskat att den kunnat återgäldat fanan, men kyrkmurarna tycks för alltid behålla sin skatt och ingen klarhet har stått att få om den dunkla sägnen. Vårt besök i Stora Tuna, som skedde i samband med en bussfärd, i vilken 50 medlemmar och andra deltog, blev ändå minnesrikt. Vår förening överlämnade i kyrkan till prosten Carl-Erik Nordblad, som ersättning för den försvunna sockenfanan, en av Uppsala läns hemslöjdsförening framtagen vävnad i ull och lin benämnd "Boglösalöparen". Resan till Stora Tuna var kombinerad med ett besök i Leksand, där deltagarna i skönt sommarväder övervar en oförglömlig föreställning av Himlaspelet. Karlfeldts modernegård Hyttbäcken (Träslottet) besöktes också.

Föreningens fastighet, det f.d. skolhuset i Boglösa, har också ägnats omsorger. Skavankeri väggputsen har setts över, liksom tak, hänggrännor och stuprör och hela huset har målats skinande vitt. Dessa arbeten har varit bortlejda men husets 25 fönster har målats av medlemmarna själva. Dessutom har medlemmar jämsides med Riksutställningar utfört arbeten i hållristningslokalen.

Det är sparsamt med naturliga vattensamlingar i södra Uppland, därför kan ett uppdämt viltvatten vara ett både angenämt och oväntat inslag i landskapsbilden.
Foto Henry Emanuelsson.

Vid Luciafesten, som var det sista evenemanget för året, berättade landsantikvarie Ola Ehn om uppländskt möbelmåleri för en fulltalig och intresserad publik.

Henry Emanuelsson

Bromma hembygdsförening

Bromma hembygdsförening har år 1979 utgivit 50:e årgången av föreningens årsskrift. Den heter: "Bromma. En kulturhistorisk vägvisare" med text av Edvard Bolin och foto av Lennart af Petersen. Landsantikvarien i Stockholms län Alf Nordström har skrivit förordet. Skriften är redigerad så att Bromma uppdelas i nio områden, som vardera utgör ett avsnitt, som inleds med en förenklad karta över området. De kulturhistoriskt intressanta sevärdheterna är nummerade och markerade på kartan. Till varje sevärdhet finns foto och en informativ text.

Föreningen har under 1979 haft en bildinsamling på gång för att tillsammans med Stockholms Stadsmuseum göra en skärmutställning. Den skall fr.o.m. mitten av april 1980 fungera som vandringsutställning i Brommas skolor, bibliotek och andra offentliga lokaler. Vi hoppas att den skall locka Brommabor att ta reda på mer om sin hembygd bl.a. i våra äldre årsskrifter.

Marianne Zackrisson

Järlåsa hembygdsförening

Järlåsa hembygdsförening har under år 1979 fortsatt sin verksamhet traditionsenligt.

15 maj hölls en trivselkväll i Granhammars f.d. skola. Ett 70-tal personer lyssnade till spelmännen Hilmer Eriksson och Harry Pettersson, som spelade gamla låtar och berättade om spelmän i Uppland. Henning Fredriksson visade en nytagen naturfilm från Järlåsa.

Nästa samling var familje-eftermiddagen vid Lövhagen lördagen före midsommar. Vädret var gynnsamt och ett stort antal personer, unga och gamla, kom med kaffekorgar och slog sig ner i gröngräset. Vaksala spelmanslag underhöll och Henning Fredriksson berättade om människor som bott på det gamla torpet.

Hembygdsdagen hölls i Granhammar den 19 aug. Ordf. John Pettersson kunde även vid detta tillfälle hälsa ett stort antal deltagare välkomna. Årets utställning visade upp många roliga och intressanta saker. För den tekniskt intresserade fanns en avdelning med gamla radiodelar, som demonstrerades av Henning Fredriksson. Man kunde också titta på Järlåsas första TV-apparat, byggd 1956 av Henning Fredriksson. En annan rolig avdelning var leksaker från 1920-talet och framåt. Brita Eriksson presenterade konstantverk från orten, såsom smide, träslöjd, vävda band och vackra vävnader av hemodlat lin. Som vanligt den här dagen medverkade Jumkils spelmanslag.

God publiktillslutning var det också vid gåvoauktionen i dec. Skänkta saker klubbades bort med gott resultat; det blev ett bra tillskott för omkostnader i samband med underhåll och reparationer av föreningens båda fastigheter.

Flera skolklasser har besökt den gamla skolan och torpet Lövhagen. Föreningens kontaktman har på skolans temadagar visat gammalt skolmaterial och berättat om skolan i den gamla goda tiden.

Kommittén för Järlåsa-bygden kom till jul ut med ett nytt nummer, där flera ortsbor bidragit med artiklar om Järlåsa i gången tid.

Vid årsmötet omvaldes styrelsen med John Pettersson som ordf., Henning Fredriksson, kassör och Brita Eriksson, sekr.

Brita Eriksson

Knutby-Faringe-Bladåkers hembygdsförbund

Den 24^e februari 1929 bildades Knutby-Bladåkers Fornminnes- och hembygdsförbund. 1979 var alltså förbundets 50^e verksamhetsår, ett faktum värt att fira. Firandet började vid årsmötet den 24 februari 1979. Där antogs ändringarna i de 50 år gamla stadgarna, vilket bl.a. innebar ett ändrat namn för föreningen. Nya namnet är Knutby-Faringe-Bladåkers hembygdsförbund. Därigenom befästes en utökning av förbundets verksamhetsområde.

Knutby – Faringe – Bladåkers hembygdsförening. Från föreningens 50-årsjubileum 5 augusti 1979. Från vänster landshövding Ragnar Edenman samt Rut Jansson, som vid tillfället fick ta emot marinens medalj, Manfred Jansson, Gunnar Berglund, Marta Jansson och Axel Eriksson.

50-års jubileet firades mera allmänt på dagen av förbundets traditionella årliga sommarfest: den första söndagen i augusti, 5/8 -79. Platsen var också traditionell: Gammelgården i Knutby, ett friluftsmuseum uppbyggt och ägt av jubilarer. Högtidligheten började med en minnesstund vid David Berglunds grav. Han var en av förbundets grundare och uppbyggare av dess samlingar under 30 år. Friluftsgudstjänst hölls i Gammelgården med kyrkoherde Gösta Gustavsson som ledare. Efter en översikt av förbundets historia och hälsningsanförande av ordföranden, höll landshövding Ragnar Edenman ett högtidstal. Därefter delade landshövdingen ut förbundets fem första förtjänsttecken i form av guldmedaljer, till Marta och Manfred Jansson, Axel Eriksson, Gunnar Berglund och Helge Jansson.

Vid jubileumsfesten var avsikten att visa de huvudsakliga aktiviteter som förbundet hade haft under olika perioder. En från Ola i Bladåker till Gammelgården i Knutby flyttad soldatstuga invigdes av Erik Grebäck (en f.d. ordförande), som härvid hade hjälp av soldater ur kamratföreningen Ugglorna, utklädda i tidsenliga uniformer. En tröskvandring med tröskverk och en brandbil modell ä, visades som nytillskott i samlingarna. Gamla hantverk visades. En utställning av gamla foto fanns. På kvällen uppförde förbundets eget amatörteatersällskap en pjäs "Häxprocessen", skriven av en f.d. ordförande i förbundet, nämligen Sven Wallström. Knutby's ungdomsorkester "Mullermakers" uppträdde efter pjäsen. Festen avslutades med folklekar under ledning av Carl-Arthur. Det var en minnesrik, glad och solig fest med ett rekord i antal besökande.

För andra året i rad gjorde förbundets medlemmar en vårresa, som denna gång gick till Väddö och Häverö, ett 30-tal deltog. Midsommarfesten firades på traditionsenligt sätt med mycket folk som dansade och lekte till musik av Almströms Trio.

Engel den Braver
Ordf.

Lagunda hembygdsförening

Tendensen inom föreningen är att aktiviteterna ökar i antal från år till år. Föreningens medlemmar föreslår varje år nya intressanta utflyktsmål.

Vi har under 1979 besökt Fånö slott med bokskogen, studerat växter på Västerhagsberget, gjort studiebesök på Botaniska trädgården och Ortnamnsarkivet i Uppsala, gjort en bussresa till "Gammelvala" i Brunskog och gjort återbesök på kryddgården i Nybyholm.

Den 27 maj avtäckte Olof Isaksson, chef för Statens Historiska Museum, Stockholm, minnesstenen vid "profeten" Erik Janssons födelseplats vid Landsberga, Biskopskulla. Erik Jansson och hans anhängare grundade år 1850 kolonien Bishop Hill i Amerika.

Svenska flaggans dag firades traditionsenligt på Kvekgården. Där hölls också den 1 juli hembygdsgård med friluftsgudstjänst och demonstration av gamla hantverk. Vid den gamla gästgivargården i Säva, som visades för intresserade, anordnades en festdag med musik, lekar och jordgubbsservering. När det gäller Säva gamla gästgivargård, där för övrigt Linné tog in på sina resor söderut i landet, har en kommitté under året undersökt möjligheterna att där skapa ett gästgiverimuseum, men detta är ännu ej slutgiltigt utfört.

Föreningen deltog även detta år i anordnandet av Mickelsmässmarknaden. En utställning av gamla leksaker arrangerades av föreningen, som också ansvarade för kyrkparaden.

De olika arbetsgrupperna har fortsatt med sina uppgifter. En ny arbetsgrupp har bildats som har åtagit sig att försöka skapa en bygdedräkt. En klänning från Hjalsta, som finns på Nordiska museet, har föreslagits som förebild. Den härstammar förmodligen från 1830-talet.

Under året har också en studiecirkel arbetat med kulturhistoriskt intressanta miljöer i bygden under ledning av Thorild Lindgren.

Handelsmuseet Kappen fortsätter att dra till sig intresserade besökare. Många av KF:s gäster från olika delar av världen, som studerar den svenska Kooperationen, besöker museet.

Valdis Ordéus

Lovö hembygdsförening

Verksamheten 1979 följde i stort sett de för varje år återkommande arrangemangen. – Under vintersäsongen snitslades ett skidspår – Blå spåret. Detta följde fornstigens sträckning och blev mycket livligt utnyttjat. Fornstigen fick för övrigt en ny sevärdhet under året nämligen en skålgropssten som påträffades i skogsbacken SV om Söderby gård.

Vårens program inleddes med det traditionella valborgsfirandet i Drottningholmsparken. Talet till våren hölls i år av komminister Anders Novak. Sång framfördes av kyrkokören och därefter stod föreningen för ett lyckat fyrverkeri. – Lördagen den 19 maj anordnades fågelskådarmorgon under sakkunnig ledning. 25 personer hade samlats för att njuta av det rika fågellivet. – Lördagen därpå avhölls årets spelmansstämma på Rörby gård. Förutom föreningen stod Färentuna och Adelsö hembygdsföreningar liksom Mälare Gille som arrangörer. Flera hundra personer deltog i spel och dans efter det att stämman hade invigts med gudstjänst i Lovö kyrka. – Vårens sista begivenhet blev utflykten till Julita. Färden gick bl.a. via Stora Sundby, Floda kyrka och Harpsund. Resan ordnades tillsammans med Lovö församling och var avsedd även för pensionärer. Dessförinnan hade emellertid årsmöte hållits i Kina slottskök. Förutom de ordinarie förhandlingarna visade styrelseledamoten Härje Bäärnman teckningar från Lovö på 1920-talet och berättade minnen till dessa.

Under hösten hölls på Rörby gård sedvanlig hembygdsdag den 8 september tillsammans med stiftelsen Lovö naturvård. Man ställde bl.a. ut lokalt tillverkat konsthantverk samt sålde frukt och grönsaker från trakten. Hembygdsmuseet hölls öppet vid Hogsta gård, dit man kunde färdas med hästskjuts. – Höstutflykten gick i år till Skottvång i slutet av september. Ett 20-tal medlemmar hade anmält sig.

Under året har de båda byggnaderna magasinet och smedjan på Hogsta gård, vilka föreningen disponerar, underhållits. Man har rödfärgat respektive reparerat dessa.

Medlemsantalet var vid årsskiftet oförändrat 209. Under året har nio protokollförda sammanträden hållits. Föreningens ordförande är arkitekt Per Borgström.

Jutta Waller
Skr.

Olands hembygdsgille

Det gångna året har för Olands hembygdsgille varit mycket aktivt. Traditionsenligt hölls julgille i Gamla klockargården i Alunda fredagen den 12 januari 1979. Ebbe Selén berättade om några oländska museiföremål, Kerstin Selén sjöng julsånger och Olands Felare spelade allmogemusik.

Vid äggsexan på Gammel-Gränome berättade Ebbe Selén om folkliga vår- och påsk seder och om den häxprocess som ägt rum i Stavby socken. Riksspelmännen Anton Jernberg och Sven Ahlbäck spelade allmogemusik och Siva och Lennart Andersson visade film från en utfärd till Penningby slott och Vira bruk hösten 1977.

Den traditionella midsommarfesten på midsommarafton, som även detta år gynnades av vackert väder, besöktes av c:a 1.000 personer. Riksspelmännen Anton Jernberg och Sven Ahlbäck, Olands Folkdansgille och hembygdskören medverkade. I huvudbyggnadens herrgårdskök visade konstnär Ulla Fries grafik.

Tillsammans med Alunda församling firades Hembygdens Dag 2 september i Alunda kyrka och i Gamla klockargården. Kyrkoherde Olle Backman, riksspelman Erik Sahlström, Olands Felare och Olands Folkdansgille med smådansarna medverkade. Ebbe Selén kåserade om ett gustavianskt snille med anor från Alunda.

En nyhet i verksamheten för året var återupplivandet av Skäfthammars marknad vid mickelsmäss lördagen den 29 september 1979.

Marknaden, som senast ägde rum 1836, anordnades tillsammans med Lions, Röda Korset, Olands Folkdansgille, Hem och Skolaföreningen, Idrottsföreningar m fl föreningar, men initiativet togs av hembygdsgillet. Gimo Big Band, Spelmanslaget med nyckelharpor under Hasse Gilles ledning och Olands Folkdansgille medverkade. I herrgården visades konst av ett antal konstnärer från orten. Lagom till marknaden hade hembygdsgillet tryckt och utgivit en bok skriven av hammarsmeden Evert Söderlund "Ur Gimos och Skäfthammars historia". Boken slutsåldes.

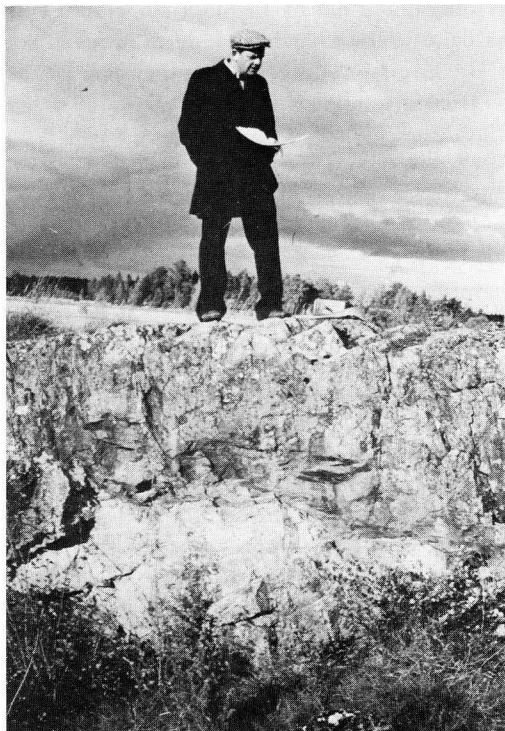
Vid årsmötet på Gammel-Gränome 18 november 1979 berättade Torsten Thunman om sin bror Olle och visade ljusbilder. Olands Felare spelade. Beslut fattades att gillet's namn i fortsättningen skall vara Olands Hembygdsgille. Styrelsen omvaldes. Ordf. är Ebbe Selén, sekr. Sylvia Lengstrand och kassör Gunda Nordvall. Antal medlemmar: 370.

Gunda Nordvall

Rasbokils Hembygds- och fornminnesförening

Då befolkningen ökar i vår socken och nya familjer kommer till har hembygdsföreningen funnit det angeläget att genom kontaktskapande exkursioner presentera socknens märkliga historia, bebyggelse och arbetsliv i gammal och ny tid. Flera visningar av *hembygdsgården i Kölinge* och dess föremålssamlingar från en äldre tids hushållning har gjorts för enskilda, studiegrupper och föreningar. Gårdens nedre våningsrum har även nyttjats för samkväm och konferenser.

Rasbokils hembygdsförening.
Från hembygdsföreningens ex-
kursion till kalkbrotten vid Yrsta
i Rasbo under ledning av arkiv-
varie Wolter Ehn. Foto Stig
Björklund.

Traditionellt har en midsommarfest och på sensommaren en hembygdsdag firats i hembygdsföreningens regi. Midsommaraftonen blev som vanligt en stor och välbesökt familjehögtid, då alla, unga som gamla, deltog i majstångsklädningen enligt gammal sed. Sedan vidtog ringlekar med folkmusik och sångdans i hagen vid *Årby slott* och därefter, som avslutning, stort kaffesamkväm för de äldre och saft och bullar för barnen i riddarsalen och ute i parkens gröna omgivningar.

Hembygdsdagen firades i *Kölingegården* och dess tema rörde arbetslivet och bygghusskapens historia med föredrag av arkivarien *Wolter Ehn*, som bl.a. berättade om tegelslagning och kalkbrytning i äldre tid inom Rasbokils och Rasbo socknar. Detta blev upptakten till en senare i september arrangerad utfärd, då hembygdsföreningen besökte äldre tegelslagningsplatser, bl.a. mellan *Årby slott* och kyrkan i Rasbokil. Man tittade också på de märkliga, numera tämligen okända kalkbrotten, vid Yrsta i Rasbo, där Wolter Ehn redogjorde för deras tillkomst under 1700-talet som en viktig förutsättning den tiden för bygghusskap och murning i såväl i Rasbotrakten som i Uppsala. På denna exkursion tittade vi också på de stora järnåldersgravfälten vid Yrsta och vid Årsta, det senare s.k. fornvårdsobjekt med kontinuerlig markvård. Ordföran-

den berättade om de forntida anläggningarna, vägarna och runstenarna och redogjorde för inskrifterna, deras innehåll och 100-talets runmästare.

Hembygdsföreningen har under året fått mottaga flera föremåls gåvor, som nu berikar samlingarna. Den av årsmötet utsedda styrelsen har varit: ordf. Stig Björklund, v. ordf. Elsa Dahlgren, kassör Esbjörn Båth, sekr. Gun Björklund och övr. ledamöter Ernst Andersson, Viktor Andersson, Kajsa Eriksson, Elsa Gustafsson, Margit Olofsson och Karin Pettersson.

Stig Björklund

Roslagens fornminnes- och hembygdsförening

Roslagens fornminnesförening arbetar i nära samverkan med stiftelsen Roslagsmuseet. Det innebär bl.a. att museet får berätta om sina utställningar i föreningens programblad.

En strävan hos fornminnesföreningen har varit att föra samman stadsbor med sommargäster. Därför har man flera aktiviteter under sommaren. Som vanligt ordnade vi under några juli-lördagar stadspromenader. Nytt har under året varit stadsdelspromenader, speciellt anordnade för dem som bor i de olika stadsdelarna. Man vandrade t.ex en kväll på gatorna i Kvisthamra. Under rubriken *runor och romantik* har vi gjort cykelfärder till bl.a. Degarö och Björnö. Vid gården Degarö finns en romantisk grotta från 1800-talet och vid Björnö finns bl.a. Björn rivares hög, och en paviljong, som i folkmun sägs vara dekorerad av Ehrenstrahl. Ett resultat av turen till Björnö var, att några medlemmar efteråt tog med sig rotborstar och avlägsnade mossa och jord från den stora runristning, som finns där och som höggs på 1700-talet. Föreningen har cirka 370 medlemmar och förbereder just nu att återuppta utgivningen av Hundare och Skeppslag.

Lennart Jansson

Roslagens Sjöfartsminnesförening

Roslagens Sjöfartsminnesförening hade glädjen att 1979 inregistrera sin 1.000-de medlem och samtidigt ett besöksrekord om 1.367 personer på sitt museum på Kaplansbacken i Älmsta. Bidragande orsaker synes ha varit dels oförändrad hög kvalitet på årsskriften ROSPIGGEN, som utkommit med nr 40, årgång 1980, dels viss utbyggnad och "ansiktslyftning" av museet. Vidare har föreningens nu någorlunda ordnade arkiv tilldragit sig uppmärksamhet från såväl institutioner som enskilda forskare och intressenter.

Föreningens engagemang i den numera traditionella *postrodden* över Ålands hav årligen lördagen före midsommar har också bidragit till marknadsföringen.

Väddö, den 29 januari 1980

Willy Edenberg

Skogs-Tibble fornminnes- och hembygdsförening

Hembygdsföreningens arbete under verksamhetsåret 1978–79 har gått i traditionell stil med årsmöte i augusti, arbetsmöten under höst och vår samt styrelsesammanträden för planering av verksamheten under vintern. Trefaldighetsafton firar vi med att dricka ”hälsovatten” vid Thesta källa och detta bör helst ske ur näverskopa. En annan trivsamt tradition är tillverkningen av björkrisvispar, vilket måste ske någon gång i maj när björken savar och barken lossnar lätt. Vår egen hembygdsdag ”Skogs-Tibbledagen” anordnades för fjärde året. Vädret var dåligt men besökarantalet gott. Wolter Ehn kåserade över ämnet ”Gammal Skogs-Tibblebo berättar” (framlidne Otto Pettersson f. 1880). Årets höstutflykt gällde besök hos Lagunda hembygdsförening där Lottas gård i Kvek, Nysätra skolmuseum och handelsmuseet Kappen besågs. Vi var även detta år marknadsförsäljare på ”Mickelmässmarknad” i Örsundsbro. Krusbärsarmelad och äpplen, produkter från museets trädgård, björkrisvispar, halmprydnader och hemvävt ingick bl.a. i sortimentet. Det som glatt oss mest under året är dock dels att vi lyckats iordningställa ett litet utställningsrum för garnberednings- och vävredskap, dels att vi kunnat ta bagarstugan i bruk som sammanträdeslokal – bakningen kommer kanske också så småningom.

Valborg Pettersson

Sollentuna hembygdsförening

Närheten till storstaden sätter i hög grad sin prägel på arbetet i vår hembygdsförening.

Med fester och marknader på hembygdsgården i Hersby – en nästan komplett gårdsbebyggelse från 1800-talet någon mil från Sergels torg – försöker hembygdsföreningen bidra till att skapa känsla för ”vår hembygd Sollentuna”, inte minst hos de många nyinflyttade i kommunen. Arrangemangen vid midsommarfesten, höstmarknaden och julmarknaden bygger på samarbete med Folkdansgillet och Slöjdgillet.

Kunskap om hembygden vill vi ge med tidningen Bygdebladet, som kommer ut två gånger om året samt med vår skriftserie. Nummer 10 i denna kom ut 1979. Det är en 130-sidig bok med uppsatser om Järvafältet, om den sällsynta *Betonica* som växer i Sollentuna och om vägnamn i socknen. Årets bussutflykt gick till Rosersberg och Skånelaholm. Vid höstsoarén gav fil. dr Agneta Lundström en fascinerande inblick i järnålderns värld när hon berättade om de arkeologiska utgrävningarna på Helgön i Mälaren.

Kulturhistoria försöker vi också förmedla med våra utställningar. Under ett antal år har vi haft sådana på temat ”förr”. Bonde förr, kläder förr och uppåt väggarna förr (bonader) är några titlar i serien. Årets utställning hette Kök och käk förr och visade mathållning och kök på självhushållets tid. Torkning av

livsmedel, husbehovsslöjd, husförhör, gårdfarihandlaren packar upp är exempel på aktiviteter som försiggick i utställningslokalen. Utställningen gjordes i samarbete med Kulturnämnden.

I en region där exploateringstrycket är högt blir värnet av kulturlandskapet, både det agrara och det tätbebyggda, en viktig uppgift. Vad det förra beträffar har hembygdsföreningen medverkat i tillkomsten av naturreservatet Järvafältet. Föreningen har yttrat sig till länsstyrelsen betr. reservatsföreskrifter m m. Tidigare har hembygdsföreningen i yttrande över landstingets regionplan -80 påpekat att även i en fysisk planering – som det den gången var fråga om – måste de kulturhistoriska aspekterna beaktas, vilket vi ansåg inte hade skett i tillräcklig omfattning.

Vi tror det är angeläget att hembygdsföreningarna gör sin stämma hörd i frågor som rör planeringen regionalt och lokalt och som ligger inom deras kompetensområde. Som opolitisk och sakkunnig närinstant bör de ha en viktig uppgift att fylla. Av det skälet har vi även önskat nämna något om vad Sollentuna hembygdsförening försökt göra på detta område.

Bengt Samuelsson

Stiftelsen Skuttunge prästgård

Årssammankomst med stiftelsen hölls lördagen den 10 juni 1978. Till ledamöter av styrelsen omvaldes ärkebiskop em. Gunnar Hultgren (ordf.), kontraktsprost Lars Ridderstedt (v. ordf.), fru Doris Johansson (sekr.), slöjdlärare Nils-Olof Forsberg (kassör), hemmansägare Jan-Olof Andersson, fru Carin Lögdberg samt arrendator Yngve Persson. Såsom av Riksantikvarieämbetet och Nordiska museet utsedd ledamot kvarstår professor Gösta Berg.

Tidigare samma dag hade Skuttungeträffen ägt rum. Som motto för denna hade satts "Lär känna Din bygd" i anslutning till den kurs i arkivforskning som under vinterhalvåret letts av f. landsarkivarien Birger Lundberg. Denne svarade för huvudpunkten vid årets träff genom att i ett föredrag låta hovrättsprotokoll från 1600- och 1700-talen belysa händelser och förhållanden i Skuttunge. Programmet inramades av musik utförd av Skuttunge spelmannslag, en blockflöjtsgrupp av skolbarn samt kyrkokören och avslutades med vattendrickning ur trefaldighetskällan. Mer än 150 personer hade infunnit sig trots ett kyligt och regnigt väder som gjorde att föredrag och kaffedrickning måste förläggas inomhus.

Den i föregående årsberättelse uppmärksammade ökningen i antalet besökande under sommarmånaderna har fortsatt. Det kan noteras att besöken av större grupper i samband med studieresor eller utflykter i stort sett koncentrerats till månaderna april–juni, medan besök av enskilda förbifarande varit tämligen jämnt fördelat på hela sommarhalvåret. Orientering om anläggningen och visning av museet har lämnats på begäran av undertecknad och fru

Lögberg, under vintern av familjen J.-O. Andersson. Fortfarande har Gert-rud Nilssons rotkorgar utgjort museets största attraktion. För stiftelsen, som inte sett det som sin uppgift att bedriva eller organisera verksamhet men väl att stimulera till sådan, har det varit glädjande att den 1977–78 av Dr Lundberg ledda kursen fått sin fortsättning under 1978–79 genom två kurser i Vuxen-skolans regi med sammanlagt 23 deltagare under ledning av slöjdlärare Fors-berg.

Bland större begivenheter under året jämte Skuttungeträffen den 10 juni och lövräfningsdagen, som traditionsenligt ägde rum sista lördagen i oktober, är att nämna den vårkonsert på gårdstunet som hölls av en manskör ur Upplands sångarförbund den 30 maj och som man kan räkna med som en årlig tradition.

Den 18 september åstadkom stormen en svår skadegörelse på gårdens vårdträd, den nära 200-åriga asken, som fick den mittersta av sina tre huvud-grenar avbruten. Medlemmar av styrelsen fick den 20 september tillfälle att rådgöra därom med skogsprofessorn Lennart Nordström. Denne ansåg att trädet inte kunde räddas på längre sikt och tillrådde fällning av asken och nyplantering av ett vårdträd, helst en ek. Vid förnyat övervägande på lövräfs-ningsdagen beslöt sig styrelsen för att verkställa en varsam gallring och ham-ling på det gamla trädet men att samtidigt förflytta en c:a 25-årig ek, enligt uppgift planterad av prästfrun Linnéa Ericsson, till mitten av gårdstunet för att i framtiden tjäna som vårdträd.

Vid årsmötet efter träffen meddelades bl.a. att en gammal s.k. tröskvand-ring uppspårats och höll på att repareras för att överlämnas till stiftelsen. Beslöts att med pastoratkyrkorådets tillstånd iordningställa vedboden för upp-montering av tröskvandringen och som förvaringsplats för jordbruksredskap i övrigt. Vidare beslöts göra framställning till pastoratet att bekosta nya broar över bäcken i ravinen. Slutligen uttalade årsmötet sitt stöd för av ordföranden påbörjad undersökning av möjligheterna för ett överförande av prästgårds-områdets förvaltning från pastoratet till stiftsnämnd och kyrkofond.

Till i det föregående nämnda speciella åtgärder kommer det kontinuerliga underhåll och den vård som kräves för att hålla byggnader och områden i gott skick. Stiftelsen står härvidlag i särskild tacksamhetsskuld till Nils-Olof Fors-berg och Yngve Persson samt till Carin Lögberg och ett arbetslag av damer.

Skuttunge den 9 juni 1979

För stiftelsens styrelse:

Gunnar Hultgren

Ordf.

Sydvästra Upplands Kulturhistoriska Förening

Föreningens verksamhet under 1979 präglades av en starkt ökad aktivitet. Under tiden 18–24 mars anordnades "Museets vecka". Programmet omfattade bl.a. en hantverksskväll med demonstration med skomakeriarbete och av

äldre och nyare silversmide, en textilafton med temat "Karda, spinna och väva" samt föredrag av antikvarie Håkan Liby om "Folklig klädsel i Uppland" och föredrag av arkivarie Wolter Ehn över ämnet "Gamla seder och bruk i Uppland". Veckan, som arrangerades i samarbete med Kursverksamheten, blev mycket uppmärksammasad och besöktes av 720 personer.

Vid Enköpings Stadshotells 100-årsjubileum den 28 oktober–4 november 1979 deltog föreningen i en utställning över Enköping vid sekelskiftet. Särskilt intresse tilldrog sig Dr Ernst Westerlunds enspännardroska, som användes vid de dagliga sjukbesöken fram till 1924 och som nu är i föreningens ägo, samt en monter med föremål som hade anknytning till Dr Westerlund. Utställningen besöktes av nära 1 200 personer.

Skyltsöndagen visades på museet ett julbord, arrangerat av fru Barbro Andersson, Grinda, Fjärdhundra, efter beskrivning från Skoklosters socken vid mitten av 1800-talet. Julbordet var dukat med gamla tenntallrikar och förtäringen utgjordes av kornmjölsgröt med sirap, risgrönskaka, s.k. "julhögar" bestående av en skiva mörkt bröd, en skiva vitt, en julgalt och ett julkors samt honungsmjöd som dryck. Besökarna – över 200 personer – var mycket intresserade av denna dukning.

Såväl vid Museets vecka som på skyltsöndagen medverkade kantor Erik Strand, Grillby, med musikanter med folkmusik.

Föreningens årsmöte avhölls i Härkeberga den 24 april 1979 i närvaro av ett 40-tal medlemmar. Årsmötet inleddes med föredrag av kantor Gösta Öhlund om Albertus Pictors målningar i Härkeberga kyrka samt fortsatte med årsmötesförhandlingar och musikunderhållning i församlingens gillestuga.

Museet har varit öppet två timmar varje lördag utom under juli månad. Därutöver har visningar ordnats för sammanlagt 32 studiegrupper och skolklasser (förskolor och åk 1–3), sammanlagt 610 besökande. Under året har museet och de av föreningen anordnade arrangemangen besökts av 2 972 personer.

Den av kommunfullmäktige i Enköping tillsatta museiutredningen har vid utgången av 1979 slutfört sitt uppdrag och ett förslag till avtal mellan kommunen och föreningen har upprättats. Utredningen föreslår, att Enköpings kommun åtar sig huvudmannaskapet för museiverksamheten i centralorten och övertar föreningens samlingar och ansvar för depositioner, att kulturnämnden får i uppdrag att driva museiverksamheten och att en tjänst som musieförestandare inrättas fr.o.m. den 1 januari 1981. Enligt beslut av kommunfullmäktige skall Rådhuset i Enköping upplåtas till museum.

Antalet medlemmar i föreningen uppgick den 31 december 1979 till 128 personer.

Axel Stenberg
Ordf.

Rolf Dolfie
Sekr.

Tegelsmora hembygdsförening

Den allt överskuggande händelsen under 1979, har varit firandet av hembygdssföreningens 50-årsjubileum. Redan ett år tidigare började planerna ta form, sedan man av ekonomiska skäl tvingats banta ned de omfattande arrangemang som ansetts önskvärda. Den vackert tänkta boken om Tegelsmora i helg och söcken från forntid till nutid, måste utgå och ersättas med en blygsam jubileumsskrift, huvudsakligen visande prov på hembygdssföreningens aktiviteter under de 50 åren. En bestående insats utgjorde det sockenvapen för Tegelsmora, som föreningen i samråd med statsheraldikern låtit utföra.

Den 25 augusti, på 50-årsdagen av det första hembygdsmuseets invigning, gick jubileumsfestligheterna av stapeln vid Tegelsmora hembygdsgård. Det nybildade Tegelsmora spelmannagille, med ett trettiotal nyckelharpor och några fioler, utgjorde stommen i den musikaliska underhållningen. Landsantikvarie Ola Ehn höll högtidstalet och föreningens ordförande överlämnade Riksförbundet för Hembygdsvårds hedersnålar till paret Laura och Alvar Karlsson för mångårigt intresserat arbete med tillsyn och skötsel av hembygdssföreningens byggnader och samlingar. Tensta teatergrupp uppförde ett folklustspel i 3 akter. Konstnären Roine Jansson hade tillsammans med föreningens v. ordf. E. Elmersjö ordnat en fotoutställning med utvalda delar av vårt bildarkiv. Soldatstugan förevisades av "soldaten" Arne Wennberg som var klädd i Upplands regementes uniform mod. Ä.

Söndagen den 26 inleddes med högmässa i Tegelsmora kyrka. Prosten Gösta Larsson och komminister Goes officierade och ett spelmannslag utförde kyrkomusiken. På grund av regn fick det återstående programmet förläggas inomhus i hembygdsgården och församlingshemmet. Det blev trångt men 10 par från Tensta folkdanslag kunde ändå genomföra en strålande uppvisning.

Hembygdssföreningens strävan att få kontakt med skolan har glädjande nog givit resultat. Ett 30-tal lärare från Örbyhus rektorsområde, under ledning av rektor K-G Hansson, har förlagt en studiedag till Tegelsmora hembygdsgård. Hembygdssföreningen bidrog med kataloger över samlingarna samt ett antal skrifter skildrande forna tiders förhållanden i Tegelsmora.

Studiedagen användes till att bearbeta den information som erhållits och diskussioner hur denna på bästa sätt skulle kunna användas i hembygdsundervisningen för låg- och mellanstadiet.

S. A. H. Adling

Tensta hembygdssförening

Vid årsmötet, då verksamheten livligt diskuterades, visade Ove Nylén, Tensta film och stillbilder och berättade under rubriken Nimba, Svensk gruva i Afrika, om sina egna intryck därifrån.

Under maj anordnade hembygdsföreningen och folkdanslaget gemensamt en mycket välbesökt och uppskattad folkmusik- och visafton. Midsommarfirandet har ifrån en blygsam början utvecklats till en trivsamt familjefest för de bofasta och sommargäster med musik, lekar, tävlingar och folkdans runt majstången. Övriga föreningar i orten är medarrangörer.

En kvällsutflukt per cykel till Valter Anstréns traktormuseum i Rångsta, Viksta, samlade 90 deltagare i varierande åldrar. Efter visningen av en av Sveriges allra förnämsta privata samlingar av veterantraktorer, intogs medförda förfriskningar i gröngräset. Årets bussutfärd gick till Västmanland. Det första uppehållet gjordes vid Väsby kungsgård i Sala som besågs under sakkunnig ledning. Färden gick sedan till Västerfärnebo hembygdsgård, där några medlemmar tog emot och ordföranden berättade om bygdens historia, hembygdsgården och hembygdsföreningens verksamhet. Vid Sättra brunn tog prästen emot och under en rundvandring inom den imponerande anläggningen berättade han om brunnslivet från 1700-talet till våra dagar. Efter middag på Skultunagården gjordes före hemresan ett besök på leksaksmuseet på Tidö slott.

Vid Tenstadagens högmässa överlämnades vid en enkel ceremoni i koret ett av en tenstabo, Anders Söderlund, förfärdigat processionskors som gåva från hembygdsföreningen till församlingen. Även i övrigt blev 1979 års Tenstadag, den 36:e i ordningen, en av de allra mest lyckade med strålande väder och betydligt över 1 000 deltagare. Programmet som förutom mycket sång och folkmusik, även omfattade naturstig, folkdans och Ingvar Bladlunds krönika från gångna tiders Tensta blev mycket uppskattat. Programmets höjdpunkt blev ändå Vendels CKF-avd:s klädparad som med sång och musik speglade kvinnans liv och klädedräkt under 100 år. Kvällsprogrammet upptog prisutdelning i naturstig, gångglåts- och affischtävlan, teater av folkdanslagets amatörer, fackeldans, fyrverkeri och avslutning vid lägerbålet.

Hembygdsföreningen vill betyga det utomordentligt värdefulla inslag i bygdens kulturella liv som Tensta Folkdanslags verksamhet innebär med arbete bland barn, ungdom och äldre.

Ett varmt tack för många års gott samarbete och för allas beredvillighet att ställa upp vid olika arrangemang i bygden.

Ivar Heljefors

Torstuna hembygdsförening

Torstuna hembygdsförening har sin verksamhet knuten till sin hembygdsgård, Härledgården. Här har vi under de 28 år vi haft vår hembygdsgård samlat en mängd nytto- och prydnadsföremål från svunna tider.

Varje midsommar firas med en stor familjefest på Härledgården med inslag av folkdanser, folkmusik och givetvis lekar kring majstången. Som arrangörer

står i tur och ordning Torstuna byar, år från år efter en roteindelning.

Någon gång under sommaren ordnas en aktivitetsdag, då vi t.ex. visar seder, bruk och arbetsformer, som inte längre är så vanliga. Ofta har detta skett i samarbete med någon lokal konstnär eller konsthantverkare.

Många skolor, organisationer och föreningar hör till våra stamgäster på Härledgården.

Under de senaste 2–3 åren har vi samlat in och kopierat foton från socknen. Dessutom har vi under denna tid tillsammans med två grannsocknar, Härnevi och Österunda, renskrivit, redigerat, bildsatt och låtit trycka det omfattande folklivsforskningsarbete, som kyrkoherde Arvid Bladh, präst i socknarna på 1930- och 40-talen, efterlämnat. För detta arbete fick Arvid Bladh Upplands fornminnesförenings förtjänstmedalj år 1954. Resultatet av hembygdsföreningarnas arbete har blivit en bok – Arvid Bladh, "Härnevi, Torstuna, Österunda, Tre sockenkrönikor" – på 520 sidor och ca 250 foton och bilder. Detta arbete har rönt ett stort intresse i socknarna och många är de frivilliga, som varit med och renskrivit. Det har dessutom gett upphov till ett fint utbyte mellan socknarnas hembygdsföreningar.

Margareta Wall

Täby hembygdsförening

"Torp och torpare i Täby för 100 år sedan" var temat för en utställning under hösten 1979. Den anordnades av Täby hembygdsförening, dels i huvudbiblioteket, dels i filialbiblioteken och i kommunalhuset. Med fotomontage, texter och utställda föremål visades hur livet i bygden kunde gestalta sig innan järnvägarna anlades. Utställningen blev mycket uppmärksammasad och över 4 000 personer tog del av den. Mer än 300 intresserade lyssnade därjämte till föreläsningar om torpen.

I samband med utställningen kom förhållandena för Täbys båtsmän att särskilt belysas. De tillhörde Södra Roslags båtsmanskompani, vilket mycket initierat skildrades av 1:e arkivarien vid Krigsarkivet, *Elsa Nordström* vid en av föreläsningarna. Inom Täby socken fanns under Indelningsverkets tid 11 båtsmanstorp. Av dessa finns fortfarande 7 kvar, varav 5 dessutom i relativt ursprungligt skick. Det äldsta, Runborg byggt 1737, är nu ett litet museum, som hembygdsföreningen vårdar ömt.

Även programverksamheten i övrigt blev mycket intensiv under 1979. Den egna gården, Ytterbystugan, var välbesökt vid brasafetnar, naturvårdsprogram och julmarknad. Mest publikdragande blev föreningens arrangemang i den av de flesta Täbybor så älskade Rönninge by. I midsommarfesten deltog mer än 2 500 personer. Södergården, som föreningen disponerar, besöktes under årets helger och veckoslut av c:a 5 000 personer. Under 1980 hoppas Täby

hembygdsförening kunna flytta en äldre magasinsbyggnad till Rönninge och därmed möjliggöra ett bygdemuseum.

1979 års kulturvandring runt Rönningesjön till fornborg och torp fick mycket stor anslutning och bussfärden runt "Runstenarnas sjö" (Vallentunasjön) fick dubleras. Glädjande nog fyllde ett annat evenemang församlingssalen i Täby gård till sista plats. Det var arkivarie *Anders Hedman*, som berättade om utgrävningarna i närheten av Prästgården. Att få höra om järnålderns gravar och boplatser var verkligen fascinerande.

I föreningens skriftserie planeras en bok om Täbybornas fortsatta öden i Täby kyrkby efter järnåldern. Skrift nr 14 i denna serie, vilken bok utkom på nyåret 1980, ägnades helt "En runmärkt gård i Täby", Skålhamra. Denna gård nämns första gången på den s.k. Risbylestenen (från omkr 1020) och dess öden har varit skiftande; ägarna, torparna och dragonerna har varit många och intressanta. I dag är mangårdsbyggnaden klubbhus för Täby golfklubb.

Eric Jarneberg

Vaksala hembygdsförening

Vaksala hembygdsförening bildades den 5 april 1979 vid en församlingsafton i församlingshemmet. Det första årsmötet hölls den 2 oktober 1979. Interimstyrelsen som då valdes, har träffats 8 ggr.

Den första uppgiften föreningen fick, var att försöka få kommunen att bevara Bolsta by. Bolsta är en genuin bondby som ligger inom stadsdelen Årsta i Uppsala. Den äges till största delen av Uppsala kommun och hade 18 byggnader från olika tidsperioder, en del från 1700-talet. Då detta skrives har dock tre byggnader rivits för att ge plats åt en barnstuga. Föreningen har på flera sätt försökt påverka kommunen att bevara byn bl.a. inbjöds fastighetsdirektör Ingemar Svensson till årsmötet. Utredningsmaskineriet mal nu vidare inom kommunen och vi avvaktar med spänning resultatet.

Den gamla drömmen om ett bygdemuseum i kyrkboden invid Vaksala kyrka håller på att förverkligas. Kyrkorådet har gett föreningen tillstånd att disponera erforderligt utrymme. Den stora mängd av gamla föremål som insamlades redan under 1950-talet och som har förvarats där tills nu, håller på att iordningställas. Vidare planerar föreningen studieverksamhet, hembygdsdagar m.m. Medlemsantalet var vid årets slut 255 st.

Den nyvalda styrelsen består av: Stig Eriksson ordförande, Ola Widegren vice ordförande, Carl-Birger Sveidqvist sekreterare, Iréne Grönvall vice sekr., Arne Åberg, kassör, Bertil Samner vice kassör, Rune Apelgren, Mary Larsson, Karl-Erik Lundgren.

Carl-Birger Sveidqvist
Skr.

Vänge hembygdsförening

Kaffeserveringen i Bertil Karlssongården har under verksamhetsåret fortsatt på söndagar under maj–september. Vi har kunnat hälsa många besökare välkomna till Ekeby by, alla lika förtjusta över att även få ta en titt inomhus.

På midsommarafton trådde många dansen kring stång och på plan tillsammans med Vänge Dansgille.

Framlidne kyrkvården Oskar Qvennerstedts minnesanteckningar om skolgång och julfirande i Vänge på 1890-talet har vi låtit trycka och distribuera vid två tillfällen till medlemmarna. Flera anteckningar är att vänta.

Antalet medlemmar har under år 1979 varit 225. I styrelsen har ingått Anna-Lisa Hellsing, Lennart Falk, Jöran Rosenlund, Gullan Nilsson, Carin Ax, Ingemar Gustafsson och Anna Lundkvist.

Gullan Nilsson